

Jolanta Stasiak
(Warszawa)

MATERIAŁY JULIUSZA RUDNICKIEGO
(1881 – 1948)
(III – 53)

Juliusz Rudnicki urodził się 30 marca 1881 roku w Siekierzyńcach nad Zbruczem koło Kamieńca Podolskiego. Był synem Bohdana, ziemianina i Joanny Luizy z Lemmonierów, nauczycielki. Miał dwoje rodzeństwa: siostrę Magdalenę feministkę i turystkę, oraz brata Antoniego, literata.

W 1901 r. ukończył IV Gimnazjum Męskie w Warszawie. Studia wyższe na Sorbonie (Faculté des Sciences), uwieńczone dyplomem de Licencié és Sciences (równoważne magisterium) otrzymał w 1903 r. W latach 1903 – 1905 studiował elektrotechnikę w paryskiej École Supérieure d'Électricité gdzie uzyskał dyplom Ingénieur Électricien. Przez najbliższe lata (1905 – 1909) studiował również w Paryżu, gdzie otrzymał Certificat d'Études Supérieures z Analyse Supérieure u prof. C.É. Picard'a.

W roku 1911 Juliusz Rudnicki doktoryzował się na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie na podstawie pracy, *Badanie pewnego szczególnego typu wzrastania funkcji*.

W latach 1912 – 1915 wykładał w Warszawie w prywatnych szkołach średnich m.in. Wojciecha Górskiego, Kowalczykówny, Halickiej i Sikorskiej, z językiem polskim jako językiem wykładowym, oraz na wyższych kursach pedagogicznych dla kobiet Marii Sadzewiczowej. Od 15.II.1915 roku do 30.IX.1917 roku Juliusz Rudnicki został wykładowcą matematyki (geometrii analitycznej) na Uniwersytecie Warszawskim. Równocześnie rozpoczął wykłady na Politechnice Warszawskiej z rachunku różniczkowego i całkowitego. W 1918 r. przeniósł się całkowicie na Politechnikę, gdzie wykładał do 1921 r. w charakterze zastępcy profesora matematykę na Wydziale Budowy Maszyn i Elektrotechniki.

W czerwcu 1921 r. habilitował się na Uniwersytecie Jagiellońskim na podstawie rozprawy, *Funkcja nad logarytmowa w związku z określeniem pewnej klasy funkcji całkowitych*.

Od września 1921 do 1923 r. Juliusz Rudnicki był profesorem nadzwyczajnym matematyki na Politechnice Warszawskiej oraz jak sam pisał „egzaminatorem w Komisji Egzaminów Przysięgłych”. Ponadto w latach 1921 – 1922 prowadził wykłady z matematyki w Oficerskiej Szkole Topografów w Warszawie.

17.X.1923 r. Juliusz Rudnicki został powołany na stanowisko profesora zwyczajnego matematyki na Wydziale Matematyczno – Przyrodniczym Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, gdzie wykładał do 15 grudnia 1939 r., do chwili przejścia uniwersytetu przez władze litewskie. W latach 1927 – 1928 był Dziekanem Wydziału Matematyczno – Przyrodniczego. Poza tym prowadził II Seminarium Matematyczne z równań różniczkowych drugiego rzędu, geometrii afinarnej, rachunku wariacyjnego, teorii macierzy i przekształceń styczeńnościowych.

W latach 1931 – 1932 profesor Juliusz Rudnicki przebywał w College de France w Paryżu jako stypendysta Funduszu Kultury Narodowej. Brał tam udział w zebraniach i dyskusjach matematycznych prowadzonych przez J. S. Hadamarda oraz wygłaszał wykłady o teorii momentów, o macierzach, ich związku z liniowymi równaniami różniczkowymi.

W latach 1933 – 1938 profesor otrzymał nominację na członka Komisji Egzaminatorów Państwowych w Wilnie oraz egzaminatora dydaktyki i programów matematyki dla nauczycieli szkół średnich. W okresie drugiej wojny światowej Juliusz Rudnicki uczył od 1.X.1940 r. do 24.VI.1941 r. matematyki w XI Męskim Gimnazjum w Wilnie. Podczas okupacji niemieckiej (1941 – 1944) pracował – jak syn wspominał – jako dozorca nocny w truście budowlanym, a potem jako niższy urzędnik w Urzędzie mieszkaniowym tamże w Wilnie. Od 1.X.1944 do

20.I.1945 r. wykładał w polskim V Żeńskim Gimnazjum oraz w tajnych kompletach gimnazjalnych i uniwersyteckich.

26.I.1945 r. Juliusza Rudnickiego powołano na stanowisko profesora zwyczajnego matematyki Uniwersytetu Marii Curie – Skłodowskiej (UMCS) w Lublinie, a 30.I.1945 r. został oddelegowany przez Ministerstwo Oświaty do prac organizacyjnych w zakresie szkolnictwa wyższego na terenie województwa pomorskiego. Głównym zadaniem profesora Rudnickiego było zabezpieczenie majątku wyższych uczelni, opieka nad profesorami oraz opracowanie schematu organizacyjnego następujących placówek: Politechniki w Gdańsku, Stacji Morskiej oraz Instytutu Morskiego w Gdyni a także Muzeum Morskiego na Helu. W maju 1945 r. wrócił na krótko na Politechnikę Warszawską i na UMCS w Lublinie.

4.X.1945 r. zwrócono się do profesora Juliusza Rudnickiego z prośbą o przyjęcie Katedry Matematyki I na Wydziale Matematyczno – Przyrodniczym Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, gdzie mieszkał i pracował do końca swego życia.

Profesor Juliusz Rudnicki był autorem licznych artykułów dotyczących zagadnień analizy matematycznej, geometrii analitycznej i różniczkowej, funkcji analitycznych algebry w wielu polskich i zagranicznych czasopismach: „Wektor” (1913 – 1917), „Wiadomości Matematyczne” (1916 – 1919), „Prace Matematyczno – Fizyczne” (1919), „Bulletin International de l’Polonaise des Sciences et des Lettres” (1919), „Przegląd Matematyczno – Fizyczny” (1923), „Rozprawy Polskiego Towarzystwa Matematycznego” w rumuńskim piśmie „Mathematica” (1930 – 1934). Był autorem podręczników akademickich, *Rachunek różniczkowy i całkowity* (1923 – 1924) i *Geometria analityczna* (1949).

Profesor Juliusz Rudnicki był członkiem Polskiego Towarzystwa Matematycznego, Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie oraz Société Mathématique de France. Uczestniczył również w wielu krajowych i zagranicznych zjazdach matematyków w 1927, 1929, 1931, 1935, 1937 r.

Był trzykrotnie żonaty. Z małżeństwa z Janiną Modzelewską (1901 – 1971), polonistką i etnografką miał syna Jana (ur. w 1934 roku) geologa.

Zmarł 26 lutego 1948 roku w Toruniu. Pochowany został na cmentarzu Św. Jerzego.

Materiały Juliusza Rudnickiego zostały zakupione przez Archiwum PAN od żony Janiny Rudnickiej 22 października 1957 r. (nr. ks. nab. 158) Całość prac porządkowych związanych z formowaniem jednostek i sporządzeniem inwentarza które ukończone zostały w 2004 roku prowadziła mgr Jolanta Stasiak. Objętość zespołu wynosi 0,15 m.b. Spuścizna zawiera materiały z lat 1903 – 1948. Została podzielona na trzy zasadnicze grupy, zgodnie z metodami przyjętymi w Archiwum PAN: I – materiały twórczości naukowej, II – Materiały działalności organizacyjno – naukowej i dydaktycznej, III – Materiały biograficzne.

Grupa I, największa, licząca 7 jednostek archiwalnych zawiera materiały sprzed 1934 roku i składa się z następujących podgrup: A. Opracowania, B. Wykłady.

W podgrupie A znalazły miejsce teksty podręcznika z geometrii analitycznej i geometrii dwuwymiarowej oraz fragmenty opracowań z geometrii analitycznej na płaszczyźnie, a także sześciokąta Pascala i twierdzenia Desargues’a.

W podgrupie B zamieszczono szkice, wykresy i notatki z wykładów, których nie udało się datować.

Grupa II zawiera materiały działalności organizacyjno – naukowej i dydaktycznej z lat 1945 – 1948. Znalazł się w niej program zjazdu matematyków polskich, korespondencja urzędowa odzwierciedlająca kontakty uczonego z instytucjami z którymi współpracował oraz dokumenty dotyczące działalności dydaktycznej w różnych uczelniach. Materiały uporządkowane zostały rzeczowo i chronologicznie.

Grupa III, zawierająca materiały biograficzne z okresu 1903 – 1948 liczy 4 jednostki archiwalne. Umieszczone zostały tu dokumenty życia samego twórcy, przebiegu jego studiów wyższych, pracy zawodowej i działalności naukowej.

W Archiwum PAN spuściznie nadano sygnaturę III – 53, liczy ona 12 jednostek archiwalnych. Numer zespołu w bazie szukajwarchiwach – 173

Źródła i bibliografia:

1. *Materiały Juliusza Rudnickiego*, Archiwum Polskiej Akademii Nauk, syg.III-53, j.a. 10
2. „Sprawozdania Towarzystwa Naukowego w Toruniu” [T] 1:1.I.1947 -30.VI.1948 [1949], s.174 – 176 (zyciorys, bibliografia)
3. Królikowski Lech, *Rudnicki Juliusz (1881 – 1948)* [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, Wrocław 1991, t. 32/4, z.135, s.634 – 635
4. Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?* Warszawa 1938 , s. 636
5. Kuratorski Kazimierz, *Pół wieku matematyki polskiej 1920 -1970*, Warszawa 1973, s.28, 33, 57
6. Zasztowt Leszek, *Materiały dotyczące tajnego nauczania w Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie w latach 1939 – 1946*, „Kwartalnik Historii Nauki, Oświaty i Techniki PAN”, 1993, nr 4, s.101
7. „Studia i materiały z dziejów Nauki Polskiej”, S.E. Warszawa 1983, z. 7, s.42,45,53,85

PRZEGLĄD ZAWARTOŚCI INWENTARZA

	Pozycja inwentarza
I. Materiały twórczości naukowej	1 - 7
A. Opracowania	1 – 6
B. Wykłady	7
II. Materiały działalności organizacyjno -naukowej i dydaktycznej	8
III. Materiały biograficzne	9 – 12

I. MATERIAŁY TWÓRCZOŚCI NAUKOWEJ

A. Opracowania

1. *Geometria analityczna*
Opracowanie, cz. I – II
Przed 1934, rkp., druk, l., k.377
Druk: Toruń 1949
2. Jw.
Opracowanie, cz. III
Przed 1934, rkp., l., k.241
3. *Geometria dwuwymiarowa*
Opracowanie rozdział II
Przed 1934, rkp., l., k.36
4. Jw.
Opracowanie rozdział III
Przed 1934, rkp., l., k.203
5. *Geometria analityczna na płaszczyźnie*
Fragmenty opracowania – t. I, spis treści
Przed 1934, rkp., masz., sz. , l., k.147

6. *Sześciokąt Pascala, Twierdzenie Desargues'a*
Fragmenty prac, notatki, wykresy
B.d., rkp. l., k.29

B. Wykłady

7. Geometria analityczna
Notatki z wykładów, pomysły, szkice, wykresy, rozwiązania
B.d., rkp., masz., j. pol., niem., l., sz., k.202

II. MATERIAŁY DZIAŁALNOŚCI ORGANIZACYJNO – NAUKOWEJ I DYDAKTYCZNEJ

8. Zjazd Matematyków Polskich w Krakowie
Program zjazdu, korespondencja urzędowa, prowizoryczny program
studium matematyki, opinia dotycząca Leona Jasmanowicza, Politechnika
Warszawska – spis studentów wraz z ocenami
1945 – 1948, rkp., masz., druk, l., k.17

III. MATERIAŁY BIOGRAFICZNE

9. Życiorys, odpis aktu urodzenia, bibliografia prac, fotografia
Fotografię wyłączono do Działu Fotografii
1945 – 1947, masz., l., k.3
10. Dokumenty dotyczące przebiegu studiów wyższych i pracy
Dyplomy ukończenia studiów wyższych, nominacje, legitymacje
i zaświadczenia
1913 – 1948, rkp., masz., druk, j. franc., lit., pol., ros., l., k.33
11. Doktorat – rulon
1911, druk, l., k.1
12. Klepsydra, nekrologi, kondolencje
1948, druk, l., k.14